

Övergripande rekommendationer för PGU-handlingsplanerna

PGU har som uttalat huvudmål att alla politikområden ska bidra till en rättvis och hållbar global utveckling. Med målet finns också två perspektiv formulerade; rättighetsperspektivet och de fattigas perspektiv. Dessa perspektiv är centrala i PGU, och det är därför viktigt att kontinuerligt sträva efter att perspektiven efterlevs i såväl sättet som PGU genomförs som i beslut inom respektive politikområde. I samband med att de olika departementen tar fram handlingsplaner så ska de två perspektiven ha en central plats genom hela processen. PGU och dess ansats är ambitiös och många gånger en utmaning, men det får inte hindra att rättighetsperspektivet och de fattigas perspektiv genomsyrar handlingsplanerna.

Rättighetsperspektivet en central komponent för genomslag

Ett rättighetsbaserat perspektiv innebär bland annat att ta sig an hur Sveriges politik främjar eller hämmar rätten till mat, tillgången till naturresurser, fackliga rättigheter, migranternas rättigheter, mänsklig säkerhet och klimaträttvisa. Det innebär att all politik utgår från en gemensam värdegrund baserad på de internationella MR-konventionerna, som bygger på principerna icke-diskriminering, deltagande, öppenhet, ansvarstagande och ansvarsutkrävande.

Vi ser att perspektivet kan efterlevs i praktiken genom att arbeta fram en problemanalysmodell som kan bidra till att identifiera kränkningar av mänskliga rättigheter. Ett sådant verktyg kan tydliggöra vilka brister som finns i statens ansvarstaganden, med syfte att bidra med lösningar. I det sammanhanget behöver berörda aktörer identifiera strukturer och orsaker till ojämlikhet, orättvisor och diskriminering, och hantera frågor om fördelning av resurser och makt.

Rättighetsperspektivet innefattar kvinnors och flickors rättigheter samt alla människor oavsett sexuell läggning. De respektive handlingsplanerna ska ha ett tydligt jämställdhetsperspektiv och på så sätt motarbeta könsdiskriminering, som är en av grundorsakerna till fattigdom och ett stort hinder för en rättvis och hållbar global utveckling, samt bidra aktivt till jämställdhet. Det kräver att berörda aktörer synliggör hur könsidentitet och sexuell läggning leder till privilegier eller diskriminering, samt genomgående analyserar vilka konsekvenser olika politiska beslut får på flickors och kvinnors, respektive pojkar och mäns liv, och därefter utformar en politik som medvetet syftar till att uppnå jämställdhet.

Fattiga människors perspektiv

För ett reellt fattigdomsperspektiv så måste politiska beslut baseras på analyser som tar till vara intressen och behov hos människor som lever i fattigdom samt deras synpunkter på vilka åtgärder som krävs för att bekämpa fattigdom. Här måste de olika departementen hitta former för att hämta in dessa synpunkter. Handlingsplanerna måste säkerställa möjligheter till deltagande i, samt påverkan på, beslutsprocesser för människor som lever i fattigdom.

För att rättighetsperspektivet och de fattigas perspektiv ska kunna upprätthållas behöver även frågor rörande transparens och ansvarsutkrävande ses över. Det handlar om att vara tydlig och öppen om vilka konsekvenser den svenska politiken får för människor som lever i fattigdom, och redovisa vilka avväganden som gjorts i de fall det funnits mål- och intressekonflikter.

Identifiera och hantera existerande målkonflikter

Genom åren har Sverige i stor utsträckning undvikit att beskriva existerande målkonflikter och hur de ska hanteras trots att det var ett av uppdragen när PGU beslutades. Här ingår även att beskriva vilken instans som ska hantera identifierade målkonflikter. De senaste 2-3 åren har vissa framsteg gjort i samband med skrivelserna till riksdagen, med kommande handlingsplaner måste bli tydligare när det gäller att identifiera och hantera synergier och målkonflikter. Respektive departement har här en uppgift att inkludera och hantera de målkonflikter som är kopplade till deras verksamhet i de kommande handlingsplanerna.

Som ett led i detta behöver effekter av Sveriges politik ses över genom att det genomförs konsekvensanalyser för att identifiera och hantera mål- och intressekonflikter. Det är viktigt att analysera de möjliga effekterna av ett beslut innan det fattas, för att kunna ta hänsyn till målkonflikter eller förutsedda negativa konsekvenser redan då. Men ibland kan politiska beslut få oförutsedda konsekvenser. Då är

det viktigt att det finns ett system för att rätta till beslut som får negativa konsekvenser för hållbar utveckling och mänskliga rättigheter i utvecklingsländer. För arbetet med att analysera effekter krävs gedigen kunskap om utvecklingsfrågor och om rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv. Genomförandet handlar därför också om att främja sådan kunskap på de olika departementen. Detta förutsätter även att handlingsplanernas status och roll tydliggörs, samt att dessa får operativ bäring i praktiken. Det är viktigt att handlingsplanerna utformas på ett sätt som väver in PGU i den löpande verksamheten i form av verksamhetsplaner eller dylikt, i syfte att nå önskad effekt. Sammanfattningsvis vill vi poängtera behovet av att gå tillbaka till grunden i PGU när handlingsplanerna nu tas fram. Vi hoppas att handlingsplanerna blir just handlingsplaner där målkonflikter och synergier definieras, analyseras och sedan hanteras.